

INDEX
LECTIONUM

IN

ACADEMIA ROSTOCHIENSI

SEMESTRI AESTIVO A. MDCCCLVI

A DIE XV M. APRILIS

PUBLICAE PRIVATIQUE HABENDARUM.

DE CHORO AGATHONIS

F. V. FRITZSCHII

PRAEFATUS EST.

LITERIS ADLERIANIS.

INDEX
LECTIUM

ACADEMIA ROSTOCKENSIS

SECRETARIUS ACADEMIAE ROSTOCKENSIS

A DIE XXII JUNII

ANNO DOMINI MDCCCXXXIII

DE LIBRO

A. J. WILHELM

ROSTOCKI

Constat memoriam, quae cogitationi quasi custos adhibenda est, quum aliis literis tractandis magnopere exerceri, tum antiquitatis studiis mirum in modum corroborari. Nec profecto verendum erit, commilitones, ne quis haec nostra legens memoriam perdat, quibus legendis in Sophoclis, poetae omnibus jucundi memoriam redibitis. Sed mementote pro Agathonis choro vobis fortasse parum cognito alium ex eodem fere genere chororum substituere Euripidis, quem vobis esse memini notiozem.

Chorus tragoediae graecae, qui tanquam aliquis incorruptus iudex bonis favere, malos corrigere et sine ulla perturbatione pietatem, justitiam veritatemque laudare solebat, nec longitudine neque argumento carminum sibi semper constitit, sed ab aliis poetis aliter institutus est. Splendidissimus haud dubie chorus est Aeschyli, quem quod unus plurima atque pulcherrima cantica scripserit, Aristophanes in Ranis v. 1257 τὸν βακχικὸν ἄνακτα appellare non dubitavit. At ipse Aeschylus quantum lyricae poesi decoris addidit, tantum dramaticae detraxit commisitque, ut multi spectatores praelongis choris non illi quidem, sicut Aristophanes in Avibus v. 787 finxit, fame enecti, veruntamen taedio capti novum tragici chori habitum requirerent. Ceterum Aeschyli chorus ut alioqui cum ipsa tragoedia arcte cohaerere solet, ita in tam longo tot stropharum tractu non paucas res habet ab ipsius argumento tragoediae alienas. Sed mutationes chori, quae deinceps secutae sunt, mihi quidem non, ut vulgo omnibus placuit, solo poetarum arbitrio allatae, sed ipsa partim necessitate expressae esse, neque solum hominum fuisse videntur, verum etiam temporum ipsorum. Nam et Sophocles et Euripides et Agatho belli Peloponnesii tempore plerasque fabulas Athenis docuerunt. Atqui diuturno bello haec civitas adeo exhausta erat, ut paucis annis post Ol. circiter XCV^{ta} comicorum choregia machinante Cinesia ad tempus tolleretur ideoque comoediae sine ullo choro tanquam nudae edendae essent. Et haec quidem chori clades a schol. ad Ranas v. 153, a Strattide ap. eundem ad v. 406, a Platonio *Περὶ Λιαν. Κομμωδ.* IV. I p. 20 ed. Ox. et Horatio A. P. v. 284 diligenter tradita etsi uni comoediae propria, non etiam tragoediis communis fuit: tamen dubitare non licet, quin etiam tragicorum choregia bello Peloponnesio valde imminuta et attenuata sit. Primum enim ab Aristotele ap. schol. ad Ranas v. 406 bini

pro singulis choragis Ol. 93, 3 paupertatis causa delecti cum tragoedia diserte communicantur, tum ab Aristophane, qui choris bellum nocere saepius queritur, in Pace v. 523 cl. v. 759 sq. chori Sophoclis in pacis bonis enumerantur, denique a scholiasta ad Eurip. Androm. v. 446 p. 288 ed. Cobet. Andromacham Euripidis bello jam saeviente scriptam, ceterum Athenis omnino non datam esse edocemur. Nempe Euripidi tum chorus ab archonte negatus erat, id quod etiam Sophocli accidit teste Cratino ap. Athen. XIV p. 638 f. Quo facto poetae haec dramata (ut alia item *ἀδίδακτα* ap. Athen. VI p. 270, a) aut in scenam committere non potuerunt, aut *ἐθελονταί* voluntarii esse h. e. suo sumtu fabulam edere coacti sunt, de qua re ad Ranas p. 54 sq. plura diximus. Atqui splendido choro ne choragi quidem paupertas amplius suffecit, nedum poeta solus sine ullo chorago. Ita fieri non potuit, quin belli illius tempore chori tragici dignitas magis magisque evilesceret. Ostendisse videor, choros Aeschyleo similes bello Peloponnesio saepe doceri non potuisse. Venio nunc ad Sophoclis choros: quos detractis omnibus vitiis summa laude cumulare, nisi interdum ob nimiam brevitate exiles essent planeque jejuni. At videtur mihi Sophocles paullo uberiores choros scripturus fuisse, nisi choragorum paupertati inserviendum esset. Proficiscar autem a Suida s. *Σοφοκλῆς* — *καὶ ἔγραψεν ἑλεγίαν τε καὶ παιῦνας καὶ λόγον καταλογάδην περὶ τοῦ χοροῦ πρὸς Θέσπιν. καὶ Χοιρίλος ἀγωνιζόμενος.* Ita enim cod. Parisinus A legit atque distinguit. Quem ego locum post v. *Θέσπιν* mutilum esse ratus collata alia Sophoclis vita in Westermanni *Βιογράφοις* p. 131 ita fere scribo suppleoque: [*Καὶ Εὐριπίδην καὶ Αἰσχύλῳ*] *καὶ Χοιρίλῳ συνηγωνίατο.* Sophocles igitur pedestri sermone libellum de choro scripserat contra Thespin multo ante mortuum, qui poeta unus omnium longissimos composuisse choros dicitur. Etenim Sophoclis chorus ubique et amplitudine modicus est et ipso argumento tam aptus ad tragoediae propositum tamque conveniens, ut nunquam res intercinat alienas. Ac primum Sophocles tertiarum actorem (*τὸν τραγωνιστήν*) invenit, quo aemuli invento ipse postremo Aeschylus sibi quoque utendum putavit. Ita numero partibusque actorum adauctis, ne fines tragoediae nimis extenderentur, chori partes deminui necesse fuit. Quod igitur dramatica poesis a lyrica sensim emancipata magis magisque sui juris fieri coepit, Sophocli inprimis acceptum referamus. Quod autem idem chorus ne in sententiis quidem a nexu propositoque totius dramatis unquam aberravit, id Aristoteli De Poetica c. 18 fin. (cl. Problem. 19, 48 fin.) et ex ipso Aristotele Horatio A. P. v. 193 sqq. jure meritoque probatum est. Quin etiam caeteros omnium aetatum criticos cum Aristotele usque eo consentire videmus, ut unius Sophoclis chorus pro vere tragico omnibusque numeris absoluto habeatur. Restat Agathonis et partim Euripidis chorus, de quo paucis disserere eo magis operae pretium est, quod historiae literatae scriptores nihil aliud quam hunc chorum prae Sophocleo contemnunt, Euripide quasi stolido scilicet graviter increpito. Qui tantum abest, ut Euripidem ipsum consuluerint, ut toti pendeant ab uno Aristotele De Poetica c. 18 fin. *Καὶ τὸν χορὸν δὲ ἕνα δεῖ ὑπολαβεῖν τῶν ὑποκριτῶν καὶ μῦθον εἶναι τοῦ ὄλου καὶ συναγωνίζεσθαι, μὴ ὡς παρ' Εὐριπίδην ἀλλ' ὡς παρὰ Σοφοκλεῖ. τοῖς δὲ λοιποῖς τὰ ἀδόμενα οὐ μᾶλλον τοῦ μύθου ἢ ἄλλης τραγωδίας ἐστί. δι' ὃ ἐμβόλημα ἄδουσι πρώτου*

ἀρχαντος Ἀγάθωνος τοῦ τοιούτου. καίτοι τί διαφέρει ἢ ἐμβόλιμα ἔδειν ἢ ῥῆσιν ἐξ ἄλλου εἰς ἄλλο ἀρμόττειν ἢ ἐπεισόδιον ὄλον; Hinc apparet novum chorum ab Agathone tragico (haud ita multo ante Ol. 90, 4, ut puto) primum institutum fuisse, cui Euripides socius adjungitur. At Euripides in prioribus tragoediis Sophoclis chorum expressit, in posterioribus demum Agathonis exemplum secutus est. Ita efficitur, Euripidem minime imprudentia lapsum esse, sed certo consilio a Sophocleo ad chorum descivisse Agathonis eumque chorum nobis hodie e serioribus Euripidis tragoediis unice cognoscendum esse. Denique ex his Aristotelis verbis „τοις δὲ λοιποῖς“ colligere ausim, eos tragicos, qui post Agathonem floruerunt, plerumque non Sophocleum sed Agathonis chorum imitatos esse. Quamobrem et Agathonis et senioris Euripidis chorus cum ipsa actione argumentoque interdum laxo vinculo, plerumque nullo conjunctus atque ea re Sophocleo plane oppositus est. Et hujus quidem generis etsi vel superstitionibus tragoediis multa exempla continentur, tamen vix ullo loco docti gravius offensi sunt, quam chori alia omnia canentis silentio de Menoeceo in maxima parte chori Phoeniss. v. 1019 sqq., quo ipso loco commoti (ut Valckenarius ad v. 1026 docuit) jam veteres critici ap. schol. ad Phoeniss. v. 1026 et ad Aristoph. Acharn. v. 442 in Euripideum chorum vehementer invecti sunt. Sed ne hi quidem quaesiverunt, quibusnam causis ductus Euripides eo descenderit, ut chorum totius tragoediae partem esse quasi oblitus a semet ipse deficeret et Sophocle deserto Agathonis exemplo chorum suum non amplius aptas res canere juberet, sed a proposito longe sejunctas. Equidem olim putabam Euripidem in eadem sententia fuisse, qua recentioris auctores tragoediae, quae chorum omnino nullum habet, id est chorum utpote lyricae poesis proprium a dramatica prorsus abjudicasse: quem quum omittere totum ne religionis quidem causa potuisset, (chorus enim ab ortu ad interitum tragoediae permansisse videtur) saltem ab ipso dramate ut insititium et peregrinantem secerni voluisse. At quum coryphaei chorici diverbia in eodem poeta cum dramate ipso arcte cohaereant, haud scio an Euripides non plane ita senserit, ejusque recentior chorus excusari commode possit, defendi vix ullo modo possit. Ac primum populo Agathonis chorum placuisse vel ex eo mihi liquet, quod hic tragicus teste Athenaeo V p. 217 a Ol. 90, 4 primo praemio ornatus est. Nam quum omnino nihil inconstantius sit plebe, quumque aures hominum natura cito satientur: tum maxime Athenienses Euripidis etiam tempore novitati studuerunt. Hinc et ab Aristophane in Equit. v. 516 ἐπέτειοι τῆν φύσιν h. e. ἀψίχοροι dicuntur, et ab Horatio in Epp. II, 1, 98 sqq. cum infante puella comparantur, quae sub nutrice ludens „quod cupide petiit, mature plena reliquit.“ Quid, quod idem Horatius in A. P. v. 211 sqq. palam contendit, Athenienses Euripidis aetate de tragoediis recte judicare non amplius scivisse. Tametsi autem ii, qui et ipsi aliena intercinunt, parabascos chori tum in comoedia tum in satyricis dramatis conferri possunt: in tragoedia tamen Agathonis chorus novitatis gratia omnino commendatus est. Nam e Plutarcho Sympos. p. 615, A sequitur, primum a Phrynicho tragicos choros ad ipsius argumentum dramatis accommodatos esse eamque rem initio Atheniensibus permiram accidisse. Itaque unus chorus Thespidis tragoediarum parentis cum Agathone catenus convenit, quod Thespis quoque suum chorum res a dramate alienas canere jusserat:

quo ipso nomine in Sophoclis reprehensionem incurrisse videtur. Deinde Euripides plerumque eadem quae superiores poetae argumenta tractavit. Quodsi Sophoclis chorum semper expressisset: haud raro coactus esset loco fabulae eodem easdem plane sententias suo choro tribuere, quas jam ab Aeschylo, Sophocle aliisque occupatas vidisset, id quod Euripidi maxime fugiendum erat. Tum Euripides non tam facile quam deliciae populi, Sophocles ab archonte chorum accepisse videtur: quem quo certius impetraret, et res ad unicum metrum aptas cecinit et metra ipsa modosque mutavit eis glyconeis saepissime usus, qui polyschematisti dicuntur. Nam tales chori ex unico metri genere compositi longe facilius edisci ab choreutis potuerunt. Denique quum Euripides in tot tantisque belli Peloponnesii turbis binas quotannis tetralogias perficere vix posset: optime sensit hac chori mutatione tanti laboris molem sibi levatam esse atque minutam. Licuit enim Euripidi reliquam tragoediam prius plane absolvere eaque absoluta tum demum ejusmodi choros inserere, quorum sententiae cum reliqua fabula non cohaerent. Licuit vel ob consilii inopiam vel propter inertiam choreutarum chorum e priore tragoedia verbotenus translatum simpliciter repetere, quod in Helena semel factum esse alibi demonstrabo. Postremo in magnas temporis angustias subito (ut fit) compulso ad tales choros scribendos aliorum poetarum opera atque auxilio uti licuit. Recte autem in Vita Euripidis ap. Elmslejum pone Bacchas p. 173 ed. Lips. οἱ δὲ τὰ μέλη αὐτῷ φασὶν Ἰοφῶντα ποιεῖν ἢ Τιμοκράτην Ἀργεῖον pro Ἰοφῶντα correxi Κηφισοφῶντα ad Ranas v. 944, quam emendationem etiam a Welckero Mus. Rhen. 1 p. 300 inventam esse Westermannus in Βιογράφοις p. 134 docuit. Et Cephisophon quidem monodias Euripideas partim scripsisse putabatur: qui idem an choros quoque una scripserit, nescimus. Sed in choris scribendis Euripides certe a Timocrate Argivo videtur adjutus fuisse. Ceterum in scholiasta Veneto ad Eurip. Androm. v. 446 p. 288 ed. Cobet. ὁ δὲ Καλλιμαχος ἐπιγραφήναι φησι τῆ τραγωδία Δημοκράτην pro v. Δημοκράτην corrigo Τιμοκράτην, ibi quoque dici ratus Timocratem Argivum.

INDEX LECTIONUM.

In ordine theologico.

- D. Gustavus Fridericus Wiggers, P. P. O.,** Academiae Senior, privatim 1) historiam dogmatum h. VIII senis dd. tradet; 2) historiae ecclesiasticae partem primam h. IX quinis dd. enarrabit; 3) encyclopaediam et methodologiam theologiam h. XII quinis dd. docebit. Publice catechetice horis binis deinceps indicandis praecipiet. In Seminarii sodalitate catechetice sodalium exercitationes tempore constituto moderabitur.
- D. Otto Carsten Krabbe, P. P. O.,** 1) privatim senis dd. h. IX recentiorum ecclesiae inde a sacrorum instauratione ad nostra usque tempora historiam enarrabit; 2) privatim quinis dd. h. X theologiam moralem docebit; 3) publice in Seminarii sodalitate homileticas sodalium exercitationes dd. Martis et Mercurii h. II moderari perget.
- D. Fridericus Adolphus Philippi, P. P. O.,** h. t. Decanus, 1) privatim Symbolicam sive doctrinam Catholicorum, Protestantium, minorumque societatum christianarum tradet quaternis dd. h. XI; 2) privatim Epistolas ad Corinthios sexies p. h. interpretabitur, quinis dd. h. XII et d. Mercurii h. XI; 3) publice exercitationes exegeticas moderabitur horis binis deinceps indicandis.
- D. Michaelis Baumgarten, P. P. O.,** interpretabitur 1) privatim Genesin quinque h. VII—VIII; 2) privatim epistolam ad Hebraeos quinque h. VIII—IX; 3) publice praemissis linguae sanscritae elementis Nalun horis binis; 4) publice et gratis exercitationes biblicas moderari perget bis per hebdomadem.

In ordine juridico.

- D. Fridericus Raspe, P. P. O.,** tradet principia processus iudicii civilis, duce Linde, quater h. X et sexies h. XI.
- D. Otto Mejer, P. P. O.,** docebit 1) Encyclopaediam et methodologiam jurisprudentiae quinque h. XI; 2) Jus ecclesiasticum commune et Mecklenburgicum quinque h. XII.
- D. Georgius Guilielmus Wetzell, P. P. O.,** 1) institutiones juris romani h. XII et 2) principia ordinis iudicii h. XI senis scholis profitebitur.
- D. Hermannus Augustus Schwanert, P. P. O.,** h. t. Decanus, tradet 1) Pandectas, Puchta duce, sexies h. VII—VIII et VIII—IX; 2) jus hereditarium quinque scholis h. XI—XII.

D. Paulus Roth, P. P. O., 1) Jus germanicum privatum quinque hora VIII; 2) Jus mercatorium cambiale et maritimum quinque hora IX docebit.

D. Theophilus Henr. Fr. Gaedcke, 1) encyclopaediam juris h. c. profitebitur; 2) processum judicarium civilem quum communem tum Megapolitanum h. c. duce Martino docebit; 3) scholam civilem eamque practicum moderabitur; 4) privatissime repetitoria et examinatoria commilitonibus offert.

In ordine medico.

D. Henricus Spitta, P. P. O., docebit horis commodis: 1) pathologiam et therapiam specialem; 2) medicinam forensis in usum medicorum et jurisconsultorum.

D. Carolus Stempel, P. P. O., docebit: 1) artem operationum chirurgicarum et ophthalmiatricarum cum demonstrationibus et exercitationibus in cadaveribus conjunctam quater p. h. hor. IV et 2) Clinicum chirurgicum quotidie hor. X et dimidia moderabitur.

D. Hermannus Stannius, P. P. O., 1) de animalibus vertebratis disseret quotidie hor. VIII—IX; 2) encyclopaediam et methodologiam studii medici tractabit bis p. h.; 3) exercitationes practicas zootomicas et physiologicas moderabitur quaternis diebus.

D. Carolus Bergmann, P. P. O., h. t. Decanus, 1) anatomiam partem alteram; 2) historiam ovi hominis et animalium vertebratorum tradet; 3) exercitationes anatomicas assistente Prosectore L. Gronau dirigere perget.

D. Gustavus Veit, P. P. O., 1) artem obstetriciam sexies p. hebdomada h. VII—VIII docebit; 2) exercitationes practicas in Clinico obstetrico quotidie h. VIII—IX moderabitur.

D. Theodorus Thierfelder, P. P. E., 1) pathologiam et therapiam specialem organorum digestionis, respirationis et circulationis quaternis diebus hora III; 2) anatomiam pathologicam generalem demonstrationibus microscopicis illustrandam binis diebus hora III docebit; 3) scholas medico-clinicas in nosocomio senis diebus h. IX habebit.

D. Jo. Frid. Guil. Lesenberg has lectiones offert: 1) encyclopaediam et methodologiam artis medicae; 2) chirurgiam; 3) artem obstetriciam; 4) repetitoria et examinatoria.

D. Joannes Schroeder tradet: 1) pathologiam et therapiam generalem; 2) medicinam forensis; 3) pathologiam et therapiam morborum psychi-corum. Examinatoria et repetitoria de quavis artis medicae parte cupientibus offert.

D. Ludovicus Dragendorff docebit: 1) artem obstetriciam h. VI p. h.;
2) examinatoria et repetitoria cupientibus offert.

In ordine philosophico.

D. Franciscus Volcmarus Fritzsche, P. P. O., h. t. Decanus, privatim
1) trinis diebus h. VIII Euripidis Hecubam interpretabitur; 2) item trinis
diebus h. VIII Phormionem Terenti explicabit; 3) quaternis diebus h. III
graecarum literarum historiam tradet. Postremo exercitationes Seminarii
philologici moderari perget, in quo Homeri Odyssea (Libb. I—IV) et
M. Tulli Ciceronis De Oratore libri tres tractabuntur.

D. Johannes Roeper, P. P. O., 1) publice docebit elementa anatomes
plantarum die Saturni h. X—XII; 2) privatim botanicen generalem ex-
ponet demonstrationibus et exercitationibus illustrandam senis diebus h. VII;
3) de herbis in pratis et sylvis nascentibus disseret diebus Mercurii et
Jovis h. XI; 4) itinera botanica instituet die Saturni horis pomeridianis.

D. Eduardus Danielus Henricus Becker, P. P. O., 1) privatim agros
metiendi formasque delineandi doctrinam, adjunctis exercitationibus practicis
in agris et hortis praedii, cui nomen est Warnoranda, instituendis, sexies
p. h. tradet hora III; 2) Culturam plantarum agrestium, demonstrationibus
illustrandam, quater p. h. docebit h. XI.

D. Ludovicus Bachmann, P. P. O., privatim 1) ter per hebdom. Euripidis
Iphigeniam Aulidensem interpretabitur; 2) ter per hebdom. Elegicorum
Romanorum selecta carmina explicabit. Privatissime quater per hebdom.
veteris Italiae insularumque adjacentium Topographiam tractabit.

D. Hermannus Karsten, P. P. O., docebit 1) publice astronomiam po-
pulari bis p. h.; 2) privatim geometriam analyticam quater p. h.;
3) privatim physicen experimentalem una cum collega conjunctissimo Schulze
octies p. h. Privatissima proponit collegia de qualibet matheseos vel phy-
sices parte.

D. Carolus Hegel, P. P. O., h. t. Rector, privatim 1) historiam medii
aevi quaternis diebus h. X; 2) historiam saeculi XVII et XVIII ternis
diebus h. XI narrabit; 3) fontes historiae Germanicae tractabit tempore
constituendo.

D. Franciscus Schulze, P. P. O., 1) chemiam experimentalem docebit,
quotidie h. XII—I; 2) exercitationes chemicas moderabitur, diebus Mar-
tis et Veneris h. II—VI; 3) una cum collega amicissimo Karsten phy-
sicam experimentalem tradet, horis definiendis.

D. Fridericus Francke, P. P. E., publice 1) philosophiam Kantii et
Friesii describet et dijudicabit, binis diebus p. h. h. X; 2) anthropo-
logiam psychicam s. psychologiam praecipiet, quaternis dd. p. h. h. XI; pri-
vatim 3) logicam quinquies h. III, et 4) metaphysicam quinquies h. IV docebit.

D. Georgius Nicolaus Busch, P. P. E., privatim 1) binis diebus h. VIII—IX Taciti Agricola interpretabitur; 2) quaternis diebus h. III—IV Sophoclis Oedipum Coloneum explicabit; 3) quaternis diebus h. IV—V de syntaxi linguae Graecae disseret. Praeterea exercitationes societatis philologicae privatae moderari perget.

D. Eduardus Schmidt, P. P. E., docebit 1) publice introductionem philosophicam in theologiam dogmaticam bis p. h. h. III—IV; 2) privatim philosophiam historiae generis humani, imprimis novissimae, quater p. h. h. IV—V; 3) privatim encyclopaediam disciplinarum philosophicarum, praemissa introductione universali in philosophiam, quinquies p. h. h. V—VI.

D. Carolus Weinholtz privatim: 1) Methodologiam philosophicam; 2) Anthropologiam psychicam ex systemate suo docebit, et 3) de principiis philosophorum, tam veterum quam recentiorum, historice et critice disseret.

D. Julius Robert privatim 1) quater p. h. de lingua Gallica scholas practicas habebit; 2) ter p. h. de poetarum Gallicorum arte dramatica disputabit; gratis 3) bis p. h. de historicis Galliae recentissimis disseret et 4) item bis p. h. exercitationes in eorum usum moderabitur, qui linguae Gallicae magistri aliquando futuri sint.

Bibliotheca patebit quaternis diebus h. XII—I, festo et solis die exceptis, tum quolibet Mercurii et Saturni die extra ferias h. XI—I, feriarum tempore tantummodo h. XII—I; **Museum** autem die Lunae h. II—IV commilitonibus nostris aliisque aperietur. Conferendae sunt leges, quae de bibliothecae academicae usu latae sunt. Anglicam aliasque linguas peregrinas discendi occasio data est. Sunt denique magistri publice constituti, qui alias quasdam artes liberales doceant.

Summo academiae magistratu hoc tempore fungitur

Carolus Hegel, Ph. D.

Praesidet ordini Theologorum **Fridericus Philippi, Th. D.**

Juris consultorum **Hermannus Schwanert, J. U. D.**

Medicorum **Carolus Bergmann, M. D.**

Philosophorum **Franciscus Fritzsche, Ph. D.**